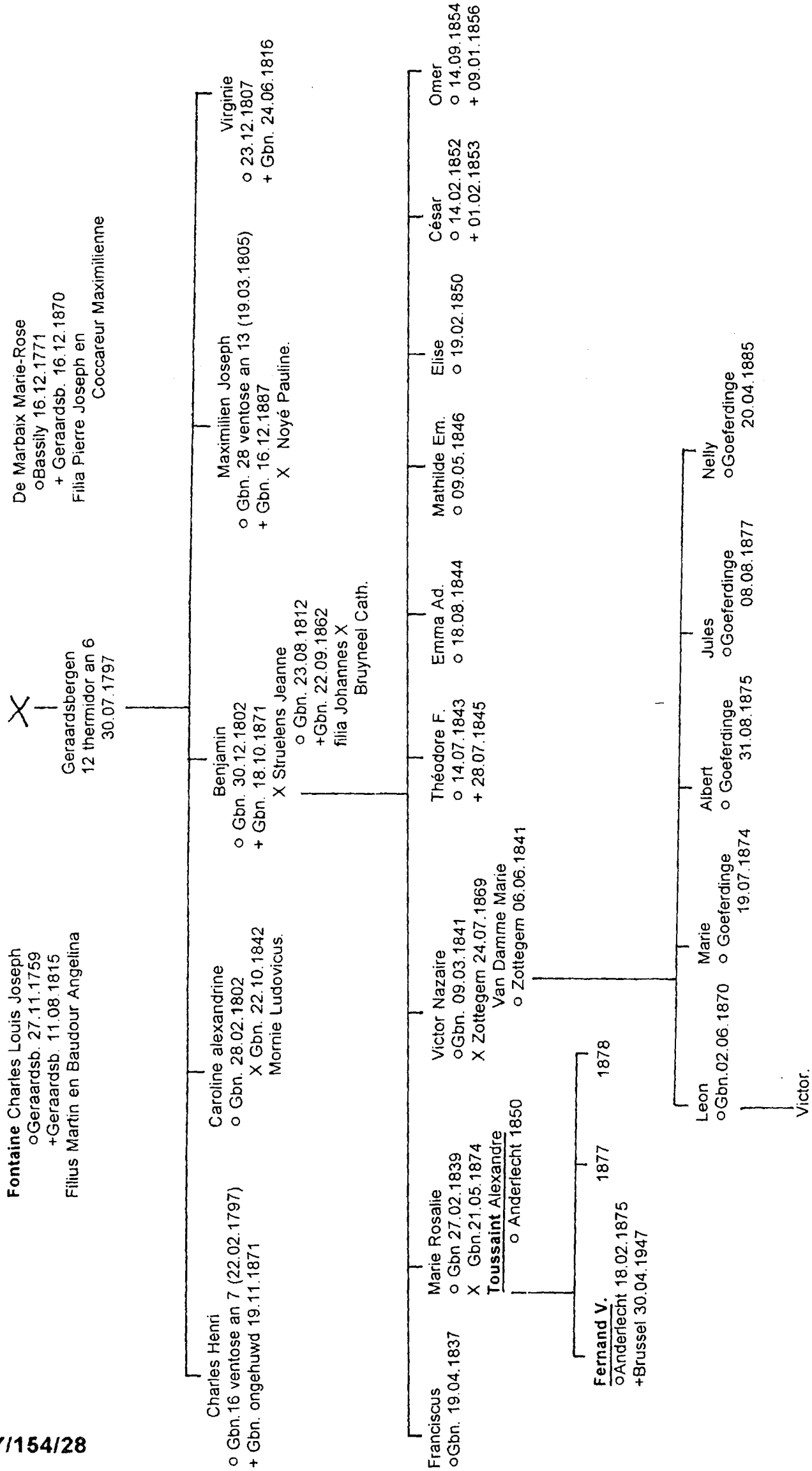

STAMBOOM FONTAINE

97/154/28

FERNAND VICTOR TOUSSAINT

1875 - 1947

door Gaston IMBO

Fernand Victor Toussaint werd geboren te Anderlecht op 18.02.1875 als oudste zoon van Alexander Victor (oAnderlecht 1850) en Marie-Rosalie Fontaine (o1839). Zijn moeder Marie-Rosalie (oGeraardsbergen 27.02.1839) was de dochter van Benjamin (oGeraardsbergen 30.12.1802, +18.10.1871) en Struelens Jeanne (o Geraardsbergen 23.08.1812 - +18.09.1862). De broer van Jeanne Struelens, was de vader van Emiel struelens, advocaat, de latere stadssecretaris van Geraardsbergen.

De ouders van F.V.Toussaint waren te Geraardsbergen gehuwd op 21 mei 1874. Zijn vader had als beroep "koolmijnagent"; kort voor zijn huwelijk werd hij aangesteld als directeur van de papier- en kartonfabriek (rond 1934 omgevormd tot werkhuizen Frezin; in 1950 RTS) in de Papiermolenstraat te Geraardsbergen.

in deel II van het boek van A. De Portemont: "Recherches historiques sur la ville de Grammont" (Gent 1870) lezen we op blz. 118 dat er twee papierfabrieken te Geraardsbergen werkzaam zijn. De Portemont geeft geen namen maar het zijn m.i. 1o de papierfabriek der gebroeders Fontaine (Charles, Benjamin en Maximilien), zonen van Charles Fontaine - De Marbaix. Fabriek gelegen in de Papiermolenstraat en vermoedelijk reeds voor 1800 opgericht. Tussen 1870 en 1880 naar Goeferinge overgebracht, langs de Molenbeek, teruggaande op een vroegere molen. De fabriek langs de Papiermolenstraat werd aangekocht door de firma Anciens Etablissements Louis De Nayer, uit Willebroek.

Op 16 september 1846 ontplofte een stoomketel van 12 pk in de papierfabriek Fontaine: er vielen 4 gewonden en de materiële schade was aanzienlijk. (Extrait du bulletin du musée de l'industrie, 3me livraison, 1846).

De "Papeteries De Nayer" bleven hier werkzaam tot wereldoorlog II. (In 1945 definitief gesloten en verkocht aan firma De Groote, Zottegem).

20 De papierfabriek Vanderschueren gelegen in de Denderstraat op de hoek van de Edingsestraat. Deze fabriek, opgericht rond 1850, ging in 1891 failliet. Adrien Flamant kocht de gebouwen en vestigde er een gekende weverij (1895) die werkzaam bleef tot circa 1960. De stad Geraardsbergen kocht de reeds bouwvallige gebouwen in 1970 en vestigde er enkele administratieve diensten.

Het jonge paar vestigde zich eerst in een huis palend aan de fabriek; ze verhuisden later naar het kasteeltje langs de Hogeweg te Overboelare.

Op bezoek bij haar schoonouders te Anderlecht, moest de jonge mevrouw Toussaint vroegtijdig bevallen in de "Rue d'Allemagne, 49". Aldus werd hun eerste kind, onze Fernand Toussaint, eerder toevallig te Anderlecht geboren.

Fernand Victor groeide te Geraardsbergen op, bracht er zijn kwajongensjaren door, zorgeloos opgroeïend tussen de rakkers van de school en de omgeving, spelend, vechtend en ravottend zoals alle gezonde knapen, in de straten van de stad, langs de Dender en de Oudenberg.

Een halve eeuw later, in het "boek in Vlaanderen, 1934" (overgenomen door Jacques Van Mello in zijn "Van Gerardi-montium tot Geraardsbergen", 1977) zal hij enkele "vage" jeugdherinneringen neerschrijven en de loftrumpet opsteken voor zijn geliefd "**Geraardsbergen in Vlaanderen**". Wij laten er u graag mee van genieten in zijn originele spelling.

GERAARDSBERGEN IN VLAANDEREN

Wat op dit oogenblik het opgewekst in mijn hart leeft, nu ik weer eens aan Geeraardsbergen terugdenk, is de trotse spreuk die in de **stadsvlag** staat geschreven: "**Geeraardsbergen in Vlaanderen**". Zoo was 't althans in den tijd toen ik er woonde: groeiende in jaren, wetenschap en deugd.

Men neme 't mij niet euvel, maar ik ken geen plek in **Vlaanderen die, aan natuurschoon, het van Geeraardsbergen winnen kan**: zoo heerlijk gelegen op de helling van den Ouden berg, aan welks voet de Dender vloeit; - en van de brug over den Dender stijgt dan weêr de weg den Kalottenberg op naar de Oudenaardsche poort toe en het open veld. Geen kar of wagen zou het destijds hebben gewaagd den straatweg te beklimmen, die de **Bergstraat** heet, en die van den Dender naar de Groote Markt en van de Groote Markt naar de Oude Veste voert: zo steil is hij. Van de Veste naar den top van den Ouden Berg leidt enkel een **wegel**, alleen door beproefde bergbeklimmers te gebruiken. Voor minder geschoolden is een **trappenpad** aangelegd. Maar in den winter, als het sneeuwt, voor de sneeuw is opgeruimd, wat een vaart neemt de **ijsstoel**, van ginder boven op de berg, over de Veste, over de Groote Markt, de Bergstraat af, de Denderbrug over, haast tot ginder boven op den Kalottenberg ! Voor wintersport - mocht de winter ons weêr met sneeuw zegenen - lijkt mij Geeraardsbergen de aangewezen Vlaamsche plek te zijn. Zoo was 't in mijn jeugd...

Een oude gemeente is Geeraardsbergen. Eenmaal hebben er **Hunnen** hun tenten opgeslagen, op de meerschen op den oever der rivier. Want de wijk en het aldaar gevestigd klooster zijn naar hun naam genoemd "**Hunneghem**". In die buurt liggen de smalste straatjes, waarlangs het verkeerd was in avondlijke uren, op weg naar huis, voorbij te loopen. Die hadden aardige namen: en een van die wegskens heette 't **Kakkerijstraatje**. Een ieder wilde er eens langs; maar, dit doel bereikt, was daarmee ook de belangstelling uitgedoofd, voorgoed. Aardiger was dan de Lessensche straat. Op den drempel van de woningen zaten daar, huis aan huis, vrouwen **zwarte kant** te spinnen, en overal stonden tegen den muurwand ruime **horden**, waarin pas gedoopte **solferstekskes** en versche **stekskesdoosjes**, in de zon te droogen waren opgesteld. En er liepen nog mannen door de straten, mager en geel, met een zwarten band onder de kin, want de dam-

pende solfer had het kakebeen weggevretten.

Neen 't: er bestaan te Geeraardsbergen geen wereldberoemde gebouwen, kerk noch stadhuis: de Oude Berg volstaat. En ook het echt standbeeld van **Manneken-Pis**. In dien tijd straalde 't water van 't manneken in de richting van den Liberalen kring en van de Buizemontstraat, waar eenmaal de **watermolens** hebben gestaan, die mijn grootvader's eigendom waren, en die later maar in een andere wijk, door windmolens werden vervangen in de schaduw van welker wieken, naderhand **papierfabrieken** oprezen. Nooit heb ik, met ziende oogen, de **Buizemontstraat** bezocht, maar steeds is me die naam lief geweest, want daar ergens begon het Buizemontbosch, hectaren uitgestrekt, zijn lanen en wegelkens, zijn plekken vol zon en licht - en den zang van duizend vogels. Op den Ouden berg, eenmaals 's jaars, heeft de **Krakelingenwerpinge** plaats: van den vijand bezet, uitgehongerd wierpen de Geeraardsbergenaars, in een vorige eeuw, over de hooge stadswallen alles wat hun nog aan proviand overbleef - en de onthutste vijand week. Dan drinkt de burgenmeester uit een **gouden beker** den gullen wijn, waarin levende vischjes heen en weêr flitsen; en gooien de notabelen, langs al de hellingen van den berg, over de menigte, mastellen en krakelelingen uit, - boven de duizenden grijpende handen. Terwijl, op de oude veste, de **Eerste Toog** hoogtij viert; en op het verhoog voor de barak het kunstpersoneel, in volle ornaat, danst en gekscheert; en de clows grimassen trekken; de paardrijdsters met de lange zweep paradeeren; de houder van de vlooiënbarak tiert; de herkuuls uitdagend brullen; de karabijnen der schiettenten knetteren; de orchestrions van de paardjesmolen boven alles uit schetteren. Terwijl nog op de helling tusschen Vest en Markt, mans en vrouwen in de kramen dansen en springen onder 't gerinkel van aan de balken der tent vestgehechte snoeren van paardebellen, hun waar luidkeels aanbieden: "*hier ze, pachter en pachttes, hier ze, twee peperkoeken voor 'ne frank*".

En s' avonds, eenzaam op den trans, brandt dan ten teeken van blijdschap, op een hoog staak, het **tonneken**. Het tonneken pek, dat in brand gestoken, het gansch Vlaanderen door bekend moest maken: de vijand blaast aftocht. Geeraardsbergen in Vlaanderen is van her vrij.

In uw wijsheid hebt gij steeds genoeg gehad aan uw ouden berg, aan uw Dender, aan uw echten Manneken-Pis, aan uw Eersten Toog, aan uw krakelingenwerpinge, aan uw tonnekenbrand, - aan dien brand die gansch Vlaanderen in lichter laaie zet onder den kamproep: "**Geeraardsbergen in Vlaanderen**".

Want zoo zijt ge onsterfelijk.

Uit: **HET BOEK IN VLAANDEREN 1934**
door **Fernand Toussaint van Boelaere**.

Dat hij, ter verklaring van Krakelingenworp en Tonnekenbrand met de historische feiten een loopje neemt, zal iedereen hem vergeven; zijn verklaring was immers die door de traditionele legende in de geesten van alle Geraardsbergenaars geprezen. In het derde deel van zijn "Litterair Scheepsjournaal", 1946, (p.489) zal hij deze versie corrigeren.

Zoals W.M. Roggeman, in een artikel in "Brabant" zegt deed Toussaint in zijn Geraardsbergse jeugd jaren de indrukken op die hij later in zijn geschriften over het landleven zou weergeven. En inderdaad, in zijn eerste novellen treffen we reminiscenties genoeg aan over de buiten, het nabije stadje, het heuvellandschap, de "vaart".

In 1877, menen we, had vader Toussaint met zijn schoonbroer Victor Fontaine een papierfabriek opgericht te Goeferdinge, de papierfabriek Fontaine die tot in 1980 werkzaam was. Tien jaar later gaat de familie Toussaint zich te Brussel vestigen. Fernand doet zijn humaniora aan het atheneum aldaar. Alhoewel van huis uit franssprekend ondergaat hij de invloed van de leraar Nederlands Kleyntjens. Hij sluit aan bij de groep vlaamssprekende, vlaamsvoelende en vlaamsschrijvende atheneumstudenten. Hij heeft er de drie

jaar oudere zelfbewuste voortrekker Gust Vermeyleen gezien en gehoord.

Toussaint wordt weldra lid van de studentenbond "Help U zelf", die een blaadje uitgeeft waaraan hij meewerkt. In 1894 is hij redactiesecretaris van "De jonge Vlaming" en medewerker aan "Onze Vlagge". In Vermeyleens voetspoor kwam hij in contact met de toenmalige prominenten van de Vlaamse artistieke beweging in Brussel, met name de kunstgemeenschap "**De Distel**", met lokaal in het centrum van de stad, op het De Brouckèreplein. De hoofdstad was toen veel minder verfranst dan nu, wat het kleine volk en de burgerij betrof. De cultuurdragers echter, de hogere bourgeoisie, de ambtenaren, de industriële en commerciële top, kenden slechts de taal van Molière.

Toussaint, die sterke literaire ambities had, debuteerde met zoetvloeiende **gedichten**, in Nieuwe-Gids-trant, geschreven tussen zijn 15de en zijn 25ste jaar, en gepubliceerd vanaf 1894 in Brusselse avant-garde tijdschriftjes die slechts een efemeer bestaan kenden (De Jonge Vlaming, Jong Vlaanderen, Help U zelf ...). Zijn kennismaking met **Herman Teirlinck** dateert uit die periode. Het is ook Teirlinck die hem in de kring der Van-Nu-En-Straksers binnenloodde. Enkele van Toussaint's eerstelingen werden opgenomen in de 2de reeks van "**Van Nu en Straks**", 1897, 1898. (1)

In 1900 lanceerde hij dan zijn eerste publicatie op de boekenmarkt: 11 sonnetten van hem, onder het pseudoniem Jan van Overheyde, 11 sonnetten van Teirlinck, pseudoniem Jeannette Niehuys, enkele niet ondertekende gedichten van Victor De Meyere, alles onder de archaische titel "**Metter Sonnewende**", ingeleid door een frontispecesonnet van niemand minder den Willem Kloos en een gedicht van Prosper Van Langendonck, bedoeld als antwoord aan Kloos. Merkwaardig genoeg werd dit nu reeds lang onvindbaar plaket, 30 bladzijden dik, gedrukt en uitgegeven door Jules Van Hauwermeiren, Penitentenstraat te Geraardsbergen.

Ondertussen had Toussaint colleges letteren en wijsbegeerte gelopen aan de "Université Libre de Bruxelles"

In 1898 was hij **ambtenaar** geworden in het **Ministerie van Justitie**. Hij had daar als onmiddellijke chef de fijnzinnige **Victor de la Montagne**, en als collega de tragisch-dichterlijke **Prosper Van Langendonck**, twee hoogstaande personaliteiten die niet zonder invloed waren op zijn literaire vorming. Over beide dichters schreef Toussaint trouwens een verhandeling. Zelf dichtte hij nog slechts sporadisch. Zijn beste verzen verzamelde hij in 1946 onder de titel "**De Gouden Oogst**".

Toussaint huwde in 1905 met Leontine Crick en ging zich in Halle vestigen, van waar zijn vrouw afkomstig was.

Hij publiceerde enkele korte verhalen in tijdschriften en, in 1910 gaf hij, in eigen beheer, een langere novelle uit: "**Landelijk Minnespel**" (het verhaal van een dag te lande). In 1912 verscheen daarvan de definitieve druk, bij Van Dishoeck te Bussum, onder de schrijversnaam F.V. van Boelare. Als debuterend schrijver dacht hij, terecht, dat het toch maar best was dat het lezend publiek hem niet verwarde met zijn naamgenoot Fernand Toussaint, 1873-1942, een genreschilder in 1873 geboren, noch met Jef Toussaint, eveneens Vlaams schrijver, geboren in 1867

"**Landelijk Minnespel**" is misschien wel het beste wat hij schreef, omdat alles er nog zo eenvoudig is, niets gezocht, en spontaan en organisch gegroeid. In latere novellen zal hij zoeken, wikken en wegen, ciseleren en polijsten; taal en stijl worden wel precieuzer maar minder natuurlijk. Men zal hem typeren als "de goudsmid onzer letteren", een aristocraat in de literatuur, zoals hij aristocraat in het leven was.

---

(1) Zijn eerste litteraire probeersels publiceerde F.V. Toussaint van **Boelare** in het efemere Antwerps tijdschriftje "Ontwaking" in 1896. De hoofdredacteur was de liberaal-vrijzinnige Victor Res-seler (pseudoniem Segher Rabauw). Toussaint voegde vanaf 1896 "**van Boelare**" aan zijn familienaam toe.

De novelle wordt bekroond met de letterkundige prijs van de provincie Brabant. "Gesteld op samengebalde, geconcentreerde levensintensiteit" zegt R.F. Lissens, "vond hij in de novelle de gedroomde condensiteit".

Met de regelmaat van een klok schreef hij nu zijn "kortverhalen" waarin meestal weinig gebeurt, maar waarin de psychologie van de personages onfeilbaar gepeild wordt en woord en stijl naar de perfectie neigen.

De vlotheid van de lectuur lijdt er onder; een populair schrijver zal hij nooit zijn. Karakteristiek is zijn nogal hooghartige, spottende of ironische kijk op het gebeuren; hij is de toeschouwer op afstand die zich monkelend verkneukelt.

Zijn korte verhaaltjes verzamelde hij in de twee bundels: "**De bloeiende verwachting** (1913) en **De zilveren vruchtenschaal**" (1924), bekroond met de Hendrik van Loon-prijs.

"**Het gesprek in Tractoria**" (1923), reeds voltooid in 1911, ontlokt ons nog meer dan één schampere glimlach bij het aanhoren van de weinig stichtelijke biecht van een dienaar van Priapus die... eerste bediende is van de "Internationale Bond ter bestrijding van de zedeloosheid". Minder geslaagd is de gefingeerde "**Peruviaanse reis**" (1925); het fantastische "**Turren**" (1935) (Kartons voor het tapijtwerk) is flauw. De "**Barcelonische Reisindrukken**" (1930) zijn boeiend van het begin tot het einde. Hij zal later het Iberische schiereiland dat hij, groot reiziger, meer dan eens bezocht, nog tweemaal als toneel voor een verhaal nemen: "**Het Barcelonisch Avontuur**" (1944), de kortstondige maar zinderende Spaanse liefde tussen vurige dona Ignacia met de zwarte vlechten en don Fernando de los Todos os Santos...uit Vlaanderen, met op de achtergrond de posthume hulde aan Francisco Ferrer, de anti-fascist, door Franco's rebellen gefusilleerd; "**Mallorca en de Nymfen**" (1944), het erotisch avontuur van don Vicente, een Flamen-co, en de beeldschone Dona Asuncion, "de schone nymf in dit oude eiland waar de God Pan had geheerst", die tenslotte een dienaars van Sappho bleek te zijn...

Meestal geeft Toussaint aan zijn verhalen, naar het einde toe, een plotse en onverwachte wending; de situatie die dan aldus ontstaat werkt bij de lezer op zijn minst medelijden op, maar meestal ironie of leedvermaak.

In 1914, nog voor het uitbreken van de eerste wereldoorlog, volgt Toussaint Victor de la Montagne op als directeur in het ministerie van Justitie. Hij vestigt zich te Brussel, eerst in de Generaal Jacqueslaan 109, en later (1933) in de Koloniënstraat. In 1928 wordt hij directeur-generaal. Sinds 15.06.1921 was hij corresponderend lid van de **Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal en Letterkunde**; op 25.05.1930 werd hij werkend lid en in 1935 bestuurder. In 1932 was hij lid geworden van de **Maatschappij voor Nederlandse Letterkunde** te Leiden. Functies, titels en eretitels volgen elkaar op.

Tussen de twee wereldoorlogen is Toussaint één en al bedrijvigheid; men vraagt zich af waar hij de tijd haalt om, naast zijn officiële functies, door zijn aanwezigheid en zijn medewerking, door lectuur woord en geschrift, op de voorposten te blijven van de literaire actualiteit.

Een greep uit zijn 1001 activiteiten:

- Medestichter van de Vereniging der Vlaamse letterkundigen (november 1907), en eerste secretaris, was hij ondervoorzitter geworden in 1930;
- Medestichter van de Vlaamse PEN-club (1920) en jarenlang voorzitter tot aan zijn dood.
- Ondernam verscheidene reizen naar het buitenland.
- Graaggehoord causeur en voordrachtgever in Vlaanderen en in Nederland.
- Schrijver van inleidingen tot literair werk van tijdgenoten, medewerker aan verzamelwerken, gedenkboeken, hulde-albums.
- Medewerker aan literaire tijdschriften uit Noord en Zuid.
- Schrijver van dagbladkronieken en sinds 1912 vast correspondent van het Amsterdamse Algemeen Handelsblad (waar ook Victor Ressler correspondent was).

- Naast zijn scheppend proza schreef hij geregeld, sinds 1920, ontelbare kritische bijdragen over het Vlaamse geestesleven, als het ware een dagboek van de Vlaamse cultuur, literair en plastisch, bijhoudend. Dit "dagboek" verzamelde hij in "**Zurkel en blauwe Lavendel**" (1926), "**Geur van Bukshout**" (1940) en in dat jammer genoeg te weinig bekende grote werk (1250 blz.!) in drie volumes, met de veelzeggende titel "**Literair Scheepsjournaal**" (1938,1939,1946).

- In 1926 gaf hij een keurverzameling sonnetten uit, onder de titel "**Anthea**", spiegel van de Nederlandse poëzie sinds de 16de eeuw (1)

- Samen met Aug. Vermeylen en Herman Teirlinck gaf hij "**100 soevereine sonnetten**" uit, luxe uitgave van N.V.T., 1955.

- Hij vertaalde en besprak "**Heeronda's Mimiamben**" (1935), diepte "**Twee 16de eeuwse dialogen**" op, en gaf een vrije bewerking in schitterend proza van dat dichtsterlijke "**Gaspard de la nuit**", van Aloysius Bertrand (1807-1841).

R.F.Lissnes geeft een uitstekend portret van Toussaint, zoals hij hem zag, in het begin van de dertiger-jaren:

"Ik heb met Toussaint persoonlijk kennis gemaakt, toen hij diep in de vijftig was: een rijzige fikse gestalte, een grijs-en-rose kop met heldere ogen, keurig in de kleren, gereserveerd, het hart niet op de tong maar evenmin stroef of koel, een man van de wereld, een heer. Ik herkende in de mens het beeld dat ik mij van de schrijver had gemaakt. Ik heb toen begrepen wat 'Le style est l'homme même' betekent".

"In mijn jarenlange omgang met hem heb ik hem leren kennen als een levensgenieter van de bedachtzame en verfijnde soort. Een geurige havana, een wijn, een cognac, een whisky bij voorkeur uit een fijn glas, een stijlmeubel, een oud tapijt, een ets, een schilderij, een boek op luxe-papier en liefst gebonden in een stof die met de inhoud overeenkomt. Hoe hield hij van zulke dingen en nog veel andere meer als van tastbare en genietbare uitingen van de schoonheid van het leven. Als hij in één ding opging, hij die zich niet wegschenken kon en zelfs niet tot een geestdriftig gebaar scheen in staat te zijn, dan was het **de schoonheid**. Daar heeft hij voor geleefd.

Naast een bondig fysisch jeugdportret geeft Herman Teirlinck ons de essentie van **Toussaint's karakter**:

"Fernand was toen - ca 1897 - een zeer innemende jongeling, flink opgeschoten, gracieus van voorkomen, iets groter dan ik. Hij wijdde grote zorg aan zijn toilet. Hij droeg in den beginne een zijdig snorretje, nadien kwam daar een sikje bij, dat hij later tot een puntbaard liet groeien. Zijn fraaie haardos lag in bevallige lokken, met een romantische zweem, die in die jaren naar de mode was. Zijn evenwichtige handen, die minder nerveus, zelfs een beetje poezelig waren, smukte hij gaarne op met een gouden ring".

"Maar het meest eigenaardige aan hem was zijn blos. Die bracht over zijn hele aangezicht een gevoelige rozigheid, die tot om zijn ogen bloeide en aan zijn blauwe blik tegelijk beminlijkheid en scherpte gaf. Behalve dat die blos bij hem van nature uit ingeschapen was, gold hij ook om zijn **schuchter karakter** aan te kondigen..."

"Maar was het alleen schuchterheid?"

"Hij naderde iemand met **trage voorzichtigheid**. Hij **scheen bedeesd, verlegen**. Zijn blik beefde in een weifelende glimlach. Op rijpere leeftijd nam deze houding een **vormelijke schijn** aan en kon hij haar omzetten in een wijs van **hoofsheid**, waarachter hij zich zo goed het kon, verschanste. Vandaar zekere vestimentaire bijkomstigheden die bedoeld waren om het aangewend ceremonieel een lossere voorkomen te geven..."

---

(1) Het royaal uitgegeven boek (L.J.Krijn, Brussel) werd om zijn mooie typografische verzorging bekroond op de "Tentoonstelling van het mooie boek" te Brussel in 1930

"Een andere vorm van zijn schuchterheidscomplex was een **constante aarzeling** tegenover besluiten, conclusies, daden. Uit dien hoofde kwam hij ogenschijnlijk in alles en overal te laat... die onvergetelijke **nonchalance**... . Iets beloven te doen, dat deed hij uit loutere dienstvaardigheid, met een **eerlijk hart** en een **vast voornemen**. Bij het doen kwam het talmen. Het leek of hij er een tijd voor terugschrok, en het moest uitstellen. Maar telkens aanvaardde hij nieuwe opdrachten, en zo oefende hij voortdurend een onuitroeibare, tragische **besluiteloosheid**..."

"Hij houdt zijn **twijfelzieke wezen** gevangen en bedwingt, met een te grote inspanning, zijn trots. De uitslag hiervan is een **pijnlijke geslotenheid**, een steeds **opschrijnende angst**, een rusteloze, telkens weer gedooft kreet, maar nooit onmiddellijke bevrijding".

De tweede oorlog stortte hem in een zware depressie. Hij weigerde halsstarrig ook maar één regel te publiceren. Hij wilde niet de slaaf zijn van de cultuurkamer; hij keurde "de nieuwe orde" met zijn stilzwijgen af; hij stelde democratie en vrijheid boven zwart profijt en verdachte lof. Toen de oorlogskansen keerden en het met de dag zekerder werd dat nazi-Duitsland in een onherroepelijke "Götterdämmerung" zou ineenstorten, genas hij spoedig van zijn "ziekte". In zijn schrijflade stapelden zich de manuscripten op die, zo haast het woord weer vrij was, in boekvorm omgezet werden. Slag op slag verschenen de reeds eerder vermelde Iberische verhalen, bruisend van leven en liefde: "**Het Barcelonese Avontuur**" en "**Mallorca en de Nymfen**", en "**Drie Rozen van de struik**" (1945).

Uit zijn herinneringen aan zijn jarenlange vriendschap met **Karel van de Woestijne** schreef hij "**Marginalia**" bij het leven en het werk van de grote dichter (1944).

Hij verzamelde de meest typerende geschriften van zijn tijd- en streekgenoten en verzorgde van een interessante inleiding: "**Spiegel van Van Nu en Straks**" (1945).

Onmiddellijk na de bevrijding schreef hij bijdragen van "diverse pluimage" voor de pas gestichte tijdschriften "**Apollo**", "**De Faun**", "**Zondagspost**", "**Nieuw Vlaams Tijdschrift**". Zijn studie over "Van Nu en Straks" werd samen met studies van E. Claes, Jozef Muls en Aug. Van Cauwelaert gepubliceerd in een afzonderlijk nummer van de Koninklijke Vlaamse Academie (1946).

In zijn laatste tijdschrift: "**Overzicht van de Vlaamse Literatuur onder de Bezetting**" verschenen in twee afleveringen van "Apollo", trekt hij ongenadig en ongemeen scherp van leer tegen de **intellectuele collaborateurs**; vooral Felix Timmermans, die hij in zijn vooroorlogse kritieken hoog ophemelde, moest het ontgelden. Eigenaardig dat dit haat- en wraakartikel het sluitstuk moet vormen van een hoogstaand literair werk, van een vriendelijke, zachte, beschaafde en schuchtere man.

In 1945 werd hem de vijfjaarlijkse staatsprijs voor het proza toegekend.

Hij werkte nog aan een roman of lange novelle, die slechts na zijn dood zou verschijnen onder de titel "**Zwart en goud**" (1948).

Hij overleed, enigzins onverwacht, na een kortstondige ziekte, in zijn woning aan de Koloniënstraat, op woensdagavond 30 april 1947.

Hij werd begraven in de familiegrafkelder op het kerkhof van Ganshoren, na een plechtige lijkdienst in de collegiale van Sint-Goedele, op 3 mei 1947.

Toussaint was vereerd geworden met verschillende hoge **onderscheidingen**: hij was officier in de Leopoldsorde, commandeur in de Kroonorde, groot-officier in de orde van Leopold II, commandeur in de orde van Oranje-Nassau en titularis van verschillende buitenlandse orden.

Toussaint was een **aristocraat in houding en manieren** die op verstandige wijze wist te genieten van al het mooie dat het leven kon bieden. Hij was een **fijnproever** op lichamelijk en spiritueel gebied. Hij was een verzamelaar van mooie, waardevolle,

unieke dingen: goud en zilver, porselein, sculpturen, schilderijen en boeken, vooral boeken. Heel zijn leven lang is hij een **bibliofoel** geweest en zijn rijke bibliotheek bevatte dan ook honderden zeldzame exemplaren: oude boeken, eerste drukken, drukken in beperkte oplage, luxe-uitgaven, handschriften - Voor Toussaint moest het boek op zichzelf, afgezien van de inhoud, een kunstwerk zijn.

Bij de openbare verkoop van deze prachtige verzameling, die plaats vond in het paleis voor Schone Kunsten te Brussel, in 1949, onder leiding van deskundige Paul Van der Perre, waren ontelbare liefhebbers uit binnen- en buitenland komen opdagen. Het manuscript van de dichtbundel "Verzen" van Prosper Van Langendonck ging er van de hand voor 15.100 fr, de eerste druk van Van Mander's "Schildersboek" voor 3.200 fr, "Lenteleven" van Streuvels, gedrukt op de handpers van De Praetere, voor 1.600 fr.

Om te besluiten kunnen we niet beter doen dan het laatste woord te laten aan de man die meer dan een halve eeuw zijn beste vriend was, **Herman Teirlinck**:

"En hier openbaart zich de ware **betekenis van F.V. Toussaint van Boelare**. Die is en onomstootbaar duren zal - dat hij een bescheiden verbeelding zonder pathos, zonder vervalsing, met een gevoel van volstreekte overgave, met een verheven respect van zijn ambacht en gereedschap, aan een kunst besteedde die hij piëteitsvol ontzag, en aan een schoonheid die hij met een tot op het merg dringende innigheid heeft gediend. - Hij was een hoogstaand stilist, en die met zilveren stilet op eeuwig marmer werkte, fijn van schriftuur en, als sommig erts, van een doorzichtig water".

DOCUMENTATIE:

- Registers burgerlijke stand van Geraardsbergen en Anderlecht.
- R. Roemans: Analytische bibliografie van en over F.V. Toussaint van Boelare
(Gent, 1936).
- R.F. Lissens: Inleiding tot "De Dode die zich niet verhing en andere verhalen"
(Hasselt 1963).
- Herman Teirlinck: "Verzameld werk, deel 9" (Brussel 1973)
"Paars voor Fernand Toussaint".
- W.M. Roggeman: "Toussaint van Boelare" in "Brabant", 1967 nr.3.
- Julien Kuypers: Op nieuwe banen. De opbloei van onze nieuwe letteren
in het Vlaams tijdschrift "Van Nu en Straks 1893-1901
(Brussel, z.d.)
- Doodsbrief en overlijdensbericht uit de dagbladen.

Gaston IMBO.